

(Kancelliet, dat. 6. Juni 1821)

(Da. Kan. 1. Dept. Sag 192/1821)

Registrant 1818- 1821. Kanc. 1. Dep.¹

No 192 Ribe Biskop at Herr Peter Anthon Christian Nørager entlediges som Sognepræst for Vandborg og Ferring Menigheder.

F VI

V.G². Vi give dig herved tilkiende, at Vi af Vort Danske Kancellie allerunderdanigst have ladet Os foredrage, at Sognepræsten for Vandborg og Ferring Menigheder under Ribe Stift udi vort Land Nørrejylland Peter Anthon Christian Nørager ikke mere er i Stand til værdigen at beklæde gejstligt Embede, saa ville Vi hermed allernaadigst have fornævnte P.A.C. Nørager entlediget fra bemelte Sognekald og forbudet for Fremtiden at bære den gejstlige³ Ordensdragt. Dog ville Vi foruden at han tilstaaes Bolig i Præstegaarden indtil førstkommende Mikkelsdag, allernaadigst have ham tillagt i aarlig Pension af Kaldet, efter Naadensaarets udløb 40 Tdr. Byg in natura og 75 Rdb Sølv; ligesom han og i stedet for det sædvanlige Naadensaar, skal nyde en Refusion af 60 Tdr. Byg, betalte efter indeværende Aars Kapiteltax, og 150Rbd Sølv af Embedet.

Kiøbenhavn d. 6 Juni 1821.

¹ Her fremgår sagsnummeret.

Hele afskedigelsessagen haves i fotokopi.

? i parentes betyder at tydingen er usikker.

Dette er reskriptet indført i kancelliets journalprotokol. Der står slutningen af en sag inden, og der kommer begyndelsen af sag 193 efter.

Sagen er på 2 sider. Reskriptet er lig brevet til biskoppen (C4-261sag 1821, nr. 333) og biskoppens brev til Tilemann (C39 H-8 nr. B111),

² dvs Vor Gunst

³ sideskift til fol. 374

Pastor Nørager til kancelliet, dat. 16. august 1820(Da. Kan. 1. Dept. sag 192/1821)¹

Til Det Kongelige Danske Cancellie

Underdanigst Promemoria!

En ulykkelig højst nedtrykt Mand der med en talrig Familie lever i en højst elendig Forfatning og under usle oekonomiske Omstændighed, trykket og nedbøjet af Sorg og al Slags Elendighed vover underdanigst at henvende mig til Dette Høie Collegium, for her at søge Hielp og Bistand og anraabe Samme om at forhielpe mig til den Ret som jeg tror jeg har, men som jeg ei hidtil har kunnet erholde.

Jeg fordrister mig derfor til at forespørge: 1) Om jeg ikke har Ret til at faa min Skattebog, hver Gang jeg har betalt mine Skatter, 2) om jeg ikke har Ret til at faae den, om jeg og sad nu og da i Restance Gield; eller om jeg ikke i sidste Tilfælde har Ret til at forlange, at Man paa vedkommende Steder foreviser mig min Skattebog; om jeg ikke maae have Ret til i det mindste paa vedkommende Steder, hvor min Skattebog er, selv at giennemsee den, for at overbevise mig om, at hvad jeg sidste Gang har betalt er blevet afskrevet i Bogen og quitteret. Det sidste forekommer mig at jeg dog i det mindste maae have Ret til, naar jeg ikke selv maae faae den; thi ellers har jeg jo aldeles Intet til min Sikkerhed og Forvisning om, at de Summer, som Herredsfogden Hr. Justitsraad Skønau har modtaget af mig for at indbetale paa Amtstuen, ere erlagte af harm, men end ikke at tilfredsstille dette mit billige Forlangende har jeg kunnet formaat Vedkommende. I fire Aar har jeg saaledes, men stedse forgieves anholdt hos Vedkommende herom; ligefrem have da vel ikke nægtet at ville, men da have stedse søgt Udflugter og tomme intetsigende Undskyldninger hvorfor Dette endnu ikke kunne skee og trække saaledes Tiden hen med Udflugter og Løvter, men som ikke opfyldes. Saaledes f.E. svarer undertiden Justitsraaden, at min Skattebog ligger paa Amtstuen, og naar jeg henvender mig til Amtsforvalteren, svarer han: den er hos Justitsraad Skønau² hos hvem jeg kan faa den, men af Justitsraaden kan jeg heller ikke faae den. Jeg har desuden den Uleilighed og Skade af at jeg ikke maae faae Bogen, at min Forpagter ikke vil betale hans Forpagtningsafgift, som iblant flere Conditioner bestaaer deri, at han skal betale Præstegaardens aarlige Skatter, samt det Halve af min Tiendeskat; undskyldende sig med, at han vil have Skattebogen og forinden han faaer den vil han ikke betale: jeg er altsaa en højst ulykkelig Mand dersom jeg ikke kan faa Skattebogen; thi saa kommer jeg til da at betale hvad min Forpagter skulde betale; og saa er jeg en alt for fattig mand til at udholde Proces mod Forpagteren; ikke heller kan jeg med Grund søge ham; da hans Paastand synes at være grundet paa Billighed. Det er derfor bleven til Pligt for mig underdanigst at tage min Tilflugt til Dette Høie Collegium, med underdanigst Forespørgsel om Foranførte; underdanigst bedende, at jeg af Collegieummet maatte vorde underrettet om, hvilke mine Rettigheder ere i denne Henseende og at det Høie Collegium naadigst ville forhielpe mig til at nyde og erholde hvad mine Rettigheder i denne Henseende kunne medføre.

Vandborg Præstegaard d. 16. August 1820

Underdanigst

P.A. Nørager, Præst for Vandborg og Ferring Menigheder

¹ Sagsnummeret er oplyst af RA, der har fundet sagen frem, Nederst på side 1, påført af Da..Kan.: (?) 25. aug. 1820, (??) 1647. 1821, K 1004/1820, jf Ribe Bispearkiv sag 1821 nr. 35. Sagen er ikke fundet i Ringkøbing Amtsarkivs dagjournal. Hele afskedigelsessagen haves i fotokopi.

? i parentes betyder at tydningen er usikker.

² sideskift til fol.2.

Herrredsfoged Skønau til amtmand Lorentz, dat. 12. nov. 1820(Da.Kan. 1- Dept. Sag 192/1821) ¹

Høivelbaarne Hr. Amtmand Kammerjunker v. Lorentz

I Anledning af den herhos tilbagefølgende Ansøgning fra Hr. Pastor Nørager til det kongelige danske Cancellie, hvilken Deres Høivelbaarenhed under 18de September d.A. har tilstillet mig til Erklæring, giver ieg mig den Frihed at bemærke at ieg aldrig har nægtet Hr. Nørager enten at forevise ham hans Skattebog eller at gjøre ham bekiendt med hvorledes hans Skatteregning staaer, naar han i ædru Tilstand har forlangt saadant af mig, men ieg vil ikke nægte, at ieg jo et par Gange har søgt at unddrage mig derfor, naar han i en beskænket Forfatning er kommen ind til mig og da paa en ubehagelig vrøvlende Maade har paatrængt sig for at ville have Rigtighed uden engang at være i stand til at fatte hvad ieg i saadanne Tilfælde har villet forklare ham, og det kan da ogsaa gjerne være muligt, at ieg engang for at blive ham quit har foregivet at Skattebogen laa paa Amtsstuen, som naturligvis ogsaa jævnlig er Tilfældet. –

At Skattequitteringsbogen ellers ikke bør være i hans Hænder, da han nu i en Række af Aar nemlig siden 1814 ikke selv har befattet sig med nogen Indbetaling, men har overladt mig den Uleilighed at sørge for hans Skattevæsen i det hele, hvorfor han dog selv har stræbt at fortære sine Indkomster saa godt han kunde, naar iblandt andet erkiendes deraf, at da ieg for nogle Aar siden engang tilstillede ham Skattebogen til Eftersyn, behandlede han den saa skødesløst, at den i næsten 1½ Aar var borte og kuns ved et tilfælde igien blev opdaget, og da ieg i dette Mellemrum overtalede Amtsforvalteren til at meddele løse Quittinger for de imidlertid giorte Indbetalinger, saa har han atter forlagt disse Quittinger, hvilke ieg var saa uforsigtig at betroe ham, og deraf har ieg havt megen Ubehagelighed² eftersom Amtsforvalteren seenere ikke har villet afskrive de betalte Skatter i Bogen selv da den blev fundet før sine Quittinger blev ham tilbageleverede, hvilket ieg dog hidtil ikke har seet mig i stand til.-

Imidlertid finder ieg det meget billigt at Hr. Nørager bliver oplyst om, hvor meget der saavel til Skatter som for Rytterhesthold er bleven betalt for ham og hvor meget han endnu staaer til Rest med efter Fradrag af de Summer, ieg Ifølge Udlæg og Sequestration³ til forskellige Tider har oppebaaret for ham og derfor er ieg villig til at gjøre Rede og Rigtighed, naar forlanges; men ieg giver mig derhos den Frihed at indstille, om der ikke kunne bevirkes en Foranstaltning, at hans Tiender og øvrige Embeds Indkomster engang for alle kunne blive belagte med Sequester og kuns noget (vigtig?) blive tilstaaet ham og Familie til Underholdning samt at der igiennem de gejstlige Autoriteter kunde blive sørget for en Administration af hans Indkomster saaledes at Skatterne kunde til Forfaldstiderne blive betalte uden min Mellemkomst og ieg saaledes kunde blive befriet for et højst besværligt og ubehageligt Regnskabsvæsen i denne Anledning, hvorover det forekommer mig at kunne være passende, a indhente Erklæring fra Hr. Amtsprovst Tilemann. –

Lemvig 12te November 1820

underdanig
Fr. K. Skønau

¹ Sagsnummeret er oplyst af RA, der har fundet sagen frem, Nederst på side 1, påført af Da..Kan.: (B?) No 35/1821, ad K 1004/1820, jf. Ribe Bisparkiv sag 1821 nr. 35. Sagen er ikke fundet i Ringkøbing Amtarkivs dagjournal. Hele afskedigelsessagen haves i fotokopi.

? i parentes betyder at tydingen er usikker.

² sideskift til fol.2

³ midlertidig beslaglæggelse af omtvistet formue, ejendom (Fremmedordbog)

Amtsprovst Tilemann til amtmand Lorentz, dat. 7.dec. 1820(Da.Kan. 1- Dept. Sag 192/1821) ¹

Høivelbaarne Hr. Amtmand Kammerjunker v. Lorentz

Ved at remittere den mig af Deres Høivelbaarenhed tilstillede Erklæring fra H^f Justitsraad, Bye og Herredsfoged Skønau over Andragende fra H^f Pastor Nørager til Det Kongelige Danske Cancellie, undlader jeg ikke, efter Deres Høivelbaarenheds Anmodning, med Hensyn til hvad Justitsraad Skønau har ytret angaaende den fremtidige Bestyrelse af H^f Nøragers Indkomster og Indbetaling af hans Skatter, at afgive følgende Erklæring.

Det er kuns altfor vist, at Pastor Nørager ikke er skikket til selv at hæve og anvende sine Embedsindkomster, dels fordi han nu een Gang er i trykkende Armod, og deels fordi han er en slet Huusholder, og deels fordi han baade som en Følge heraf og af sit Forfald ikke staar i nogen Anseelse blant sine Sognefolk. For at afhjælpe øjeblikkelig Trang overlader han ofte, hvad ham tilkommer, for et urimelig lavt Vederlag, og hvad der saaledes indkommer, anvendes saa skjødesløst at intet Forslag er deri. – Egennytten betegner sig deraf til at erholde Fordele paa hans Bekostning. Han kunde altsaa visst nok være saare vel tjent med at hans Embedsindkomster bleve satte under Administration og Deres Høivelbaarenhed vilde bevise ham en Velgierning ved at bevirke dette². Den vigtigste af disse Indkomster, Præstetienden af Vandborg og Ferring Sogne maatte da belægges med bestemligt Sequester og en brav og vederhæftig Mand beskikkes til at indbringe den paa fordelagtigste Maade og af Provenuet at betale alle H^f Nøragers Skatter, Afgifter og Expenser, sørge for Præstegaardens Vedligeholdelse, og levne H^f Nørager, hvad der efter vedbørlig aflagt Regnskab blev tilovers. – Bifaldes dette vil Hr Justitsraad Skønau, som i saa lang Tid har været Embedsmand her i Egnen kunne foreslaa en duelig og vederhæftig Administrator, hvis han ikke selv vil paatage sig at være det, hvortil han dog var fortrinlig skikket.

Nordre Amtsprovsti i Lemvig d. 7. December 1820

J.N. Tilemann

¹ Sagsnummeret er oplyst af RA, der har fundet sagen frem, Nederst på side 1, påført af Da..Kan.:BN^o 35/1821, ad K 1004/1820, jf Ribe Bispearkiv C39H-8, B222/1820 hvor Lorentz anmodning ligger sammen med Tilemanns kladde til dette brev.

jf. Ribe Bispearkiv sag 1821 nr. 35.

Sagen er ikke fundet i Ringkøbing Amtsarkivs dagjournal.

Hele afskedigelsessagen haves i fotokopi.

? i parentes betyder at tydningen er usikker.

² sideskift til fol..2

Amtmand Lorentz til kancelliet, dat. 15.december 1820

(Da. Kan. 1. Dept. sag 192/1821)¹

Hans Kongelige Majestæt vil allernaadigst, at Amtmanden over Ringkøbing Amt over Indlagte afgiver Erklæring, og snarest mueligt indsender samme herpaa tegnet.

Det Kongelige Danske Cancellie, den 12 September 1820.

(7 navne og 1 underskrift)

Underdanigst Erklæring

Ved allerunderdanigst at lade følge den fra Justitsraad Bye- og Herredsskriver Skønau indhenteid Erklæring i Anledning af nærværende Besvering fra Sognepræsten fra Vandborg og Ferring Menigheder Hr. Nørager over at han i længere Tid hverken har kunnet formaad Amtstuen eller Justitsraad Skønau til at forevise ham hans Skattequitteringsbog tillader jeg mig i dybeste Underdanighed at bemærke, at det er mig fuldkommen bekiendt, hvorlunde Pastor Nøragers oeconomiske Forfatning allerede siden flere Aar har været saa derangeret paa Grund af hans slette Huusholdning m.m., at de fleste af hans Skatter først efter forangaaende Sequestration og Udlæg ere indkomne, og af Justitsraad Skønau² besørget indbetalte i Amtstuen, og synes ovenmeldte hans Besvering, efter de af denne anførte Omstændigheder, ikke videre at burde komme Skønau eller Amtstuen til Last.

Med Hensyn til Justitsraad Skønau's Forslag om at Pastor Nøragers Tiende og øvrige Embeds Indkomster eengang for alle maatte være belagt med Sequester og sat under Administration har jeg indhentet Amtsprovst Tilemanns ligeledes allerunderdanigste vedlagte Erklæring, som bekræfter Nødvendigheden af at der i saa Henseende føjes nogen Foranstaltning. – Hvorvidt imidlertid en slig Umyndiggørelse maatte være kompatibel med Embedets Værdighed, den Hr. Nørager slet nok har vedligeholdt, drister jeg mig ikke til at afgjøre, men indstiller Sagen allerunderdanigst til Deres Kongelige Majestæts allerhøjeste Bestemmelse; hvorfor jeg dog anseer det som Pligt ved denne Lejlighed at tilføje, at denne Religionslærer skal, efter hvad jeg har kunnet bringe i Erfaring, ved sit huuslige Forfald, sin slette Oeconomi, og sin almindelig bekiendte Drikfældighed oftere være til Forargelse end til Mønster for sin Menighed.

Ringkøbing Amtshuus d. 15. December 1820

(N?) Lorentz

¹ Sagsnummeret er oplyst af RA, der har fundet sagen frem, Øverst på 1. side står: 1. Dep. 2V 466/1647. Nederst på side 1: BN 35/1821, pr. 21. Decbr. 1820, (LF?) V: 1647. K 1004/1820, Det hele er påført af Da..Kan.

jf Ribe Bispearkiv sag 1821 nr. 35. Sagen er ikke fundet i Ringkøbing Amsarkivs dagjournal.

Hele afskedigelsessagen haves i fotokopi.

? i parentes betyder at tydningen er usikker.

² sideskift til s.2

Amtsprovst Tilemann til biskop Herz, dat. 5.feb. 1821(Da.Kan. 1- Dept. Sag 192/1821) ¹

Paa Deres Høiærværdigheds Gunstbehagelige² Skrivelse af 29 f.M. angaaende Pastor Nørraggers Klage over, at hans Skattebog blev ham forholdt; og de derved af Amtmanden og Herredsfogden afgievne Erklæringer der anlange³, at han er drikfældig og uefterrettelig, har jeg herved den Ære at melde:

Det er desværre ! kuns alt for sandt, at bemeldte Hr. Nøragger mangen Gang har tilsidesat Ædrulighed, hvilket jeg saameget mindre kan eller vil benægte, som jeg selv har (?) ham beskjenket. Som en Følge af hans Drikfældighed har han og tit været forsømmelig, uordentlig og uefterrettelig baade i og uden for Embedet. Fra min Side har det ikke manglet paa alvorlige Irettesættelser; men den (hjertelige?) Fortrydelse han ytrede hver Gang disse gaves ham, de hellige Løvter han gjorde om at forbedre sig, den Omstændighed, at Ingen af hans Menigheder har klaget over ham, Medlidenhed med ham som en yderst fattig Mand, og Fader til en talrig Børneflokk, forenet med min Tilbøjelighed til, at fare saa lempelig som muligt med den undergivne Ulykkelige, har hidtil afholdt mig fra, formelig at anklage ham. Min Skensel har imidlertid intet nyttet, og længere Overbærelse med hans Fejl vil rimeligvis ikke kunne forbedre ham, saa jeg maa bifalde Deres Højærværdigheds ytrede Formening, at han ikke bør blive ved Embedet, og er ligeledes med Dem enig i, at ønske ham removeret uden Saggievelse. Men skulle imidlertid Remotion ikke kunne finde Sted uden efter Tiltale og Dom, da er det mig en saare let Sag, at opgive saadanne Data og oplyse⁴ dem saaledes, at han nødvendig maa dømmes fra Embedet. I dette Tilfælde ville han ingen Pension kunne faae, og den behøver han og hans Familie dog (feerdelig?). Det er følgerig en sand Velgjerning for ham, at han indstilles til Afgang med Pension og derved kan ikke være mindste Betænkelighed.

For at sætte Deres Høiærværdighed i Stand til at bedømme, hvorvidt mit Forslag om den Pension, der kunne tilstaaes Hr. Nøragger, er antageligt, vil jeg her anføre Kaldets Indkomster, saavidt jeg har kunnet indhente Oplysning derom. Disse ere da:

¹ Sagsnummeret er oplyst af RA, der har fundet sagen frem, Nederst på side 1, påført af Da..Kan.:BN^o 35/1821, jf. Ribe Bispearkiv sag 1821 nr. 35.

Hele afskedigelsessagen haves i fotokopi.

? i parentes betyder at tydningen er usikker.

² = velvillig, Er uddødt (ODS)

³ angå, vedrøre (ODS)

⁴ sideskift til fol.2

Biskop Herz til kancelliet, dat. 10.feb. 1821(Da.Kan. 1- Dept. Sag 192/1821) ¹

Til det kongelige danske Kancellie

Da det kongelige Collegium i Skrivelse af 20de f. M. havde befalet mig at afgive Betænkning over det, som i Henseende til Sognepræsten Hr. Nøragers Forfald er ytret i de fra Hr. Amtmand Lorentz og Justitsraad Schönau afgivne Erklæringer over den herhos tilbagefølgende Sag; ædskede jeg over denne Gjenstand Hr. Amtsprovst Tilemann nærmere Oplysning, hvilken ligeledes følger vedlagt; ligesom jeg ogsaa paa Grund af disse Documenters Indhold hermed ærbødigst erklærer:

Det af hine Embedsmænd afgivne Vidnesbyrd om Præsten Nøragers Drikfældighed og Uefterrettelighed, som allerede formedelst disse Mænds egen Character er troeværdigt, tiltræder ogsaa Hr. Amtsprovst Tilemann. Ej aleene kan da Regjeringen være overbeviist om Mandens Brøde, men de fremlagte Vidnesbyrd torde vel endog kunne ansees som fuldgyldigt juridisk Beviis. At en Mand, som er forfalden til Drik og er uefterrettelig, ikke bør beklæde Religionslærernes Embede; kan ej heller være Tvivl underkastet. Kun burde der spørges, om Manden bør ved Lov og Dom afsættes, eller ved Kongelig Resolution removes fra Embedet.

Fandt endog kun Skygge af Sandsynlighed Sted, at Manden kunde ved Sagførelse afbevisse Klagen; da var det ubilligt at betage ham denne Lejlighed ved at afvige fra den sædvanlige Form. Men da dette ikke kan blive Tilfældet, og Hs. Majestæt kan af 3de troværdige Embedsmænds eenstemmige Erklæring fuldkommen overbevise Sig Selv om, at Nørager ikke kan eller bør være Præst; saa kunde Saggivelse imod ham alene have til Hensigt deels at lægge for Dagen Kongens Retfærdighed i at afsætte ham, deels med Offentliggjørelse af hans Brøde og den dermed forbundne store Beskæmmelse at tilføje ham ogsaa denne Deel af en vist nok fortjent Straf.

Men jeg maa ærbødigst tilstaae, at det kommer mig for, som Hs. Majestæt i intet Tilfælde, og allermindst i dette eller lignende behøver saadan Retfærdiggjørelse;- Og hvad angaar den større Beskæmmelse, som ved Sagsøgning vilde ramme Nørager, da troer jeg ikke at burde antage, at denne Grund aleene kunde være tilstrækkelig til at formaae det høje Collegium til at indstille Nørager til Saggivelse, naar det betænkes deels, at denne ulykkelige Mand rimeligviis i sin bekiendte totale Armod har været for svag til at modstaae den Fristelse, som Tusinde haver givet efter for, idet de forsøgte ved Beruselse at glemme deres Kummer; og at han altsaa uagtet hans Brødes Afskyelighed har den samme Fordring paa Retsindiges Medlidenhed, som enhver anden, der forøger sin Ulykke med at bukke under for en tung Skjebne og haarde Fristelser; deels at den forøgede Beskæmmelse vilde falde tilbage paa Uskyldige, hans Kone og Børn og Familie, ja selv paa Standen, hvis hverken sjældne eller beskedne Fjender grebe med Glæde

¹ Sagsnummeret er oplyst af RA, der har fundet sagen frem, Nederst på side 1, påført af Dan..Kan.:pr 14 Feb. 1821, (?) V: 1647. 2 V 466 Brevet er lig med kopien i Bispens kopibøger. 1819-21 (C4-226), sag nr.35/1821. Dat. 10. feb.. Hele afskedigelsessagen haves i fotokopi. ? i parentes betyder at tydingen er usikker.

Kancelliet, dat. 23. og 29. maj 1821(Da. Kan. 1. Dept. Sag 192/1821) ¹

Allerunderdanigst Forestilling om Sognepræsten for Vandborg og Ferring Menigheder Hr. P.A. Nøragers Entledigelse med Pension.

Vi ville all. Hr. Sognepræsten for Vandborg og Ferring Menigheder, Peter Anthon Christian Nørager entlediget fra bemelte Embede saaledes at det forbydes ham for Fremtiden at bære den gejstlige Ordensdragt og at udføre præstelige Forretninger og ville Vi foruden at han skal tilstaaes Bolig i Præstegaarden indtil Mikkelsdag d.A. have ham tillagt i aarlig Pension af Kaldet efter Naadsensaarets Udløb 40 Td Byg in natura og 75 Rbd Sølv aarlig; ligesom han i Stedet for det sædvanlige Naadsensaar skal nyde en Refusion af 60 Tdr. Byg, betalt efter indeværende Aars Kapiteltaxt og 150 Sølv.

Kbhvn. 29 Maj 1821
F.R.

conciperet² af (J. Bruun?)

Da Kancelliet havde forlangt Betænkning fra Amtmanden over Ringkøbing Amt over en fra Sognepræsten for Vandborg og Ferring Menigheder i Ringkøbing Amt Hr. Peter Anthon Christian Nørager til dette Kollegium indgiven Besværing over at Herredsfoged Justitsraad Skønau ikke vilde forevise ham hans Skattequitteringsbog, ytrede saavel Amtmanden som Justitsraad Skønau i deres derover afgivne Erklæringer, at der paa Grund af Hr. Nøragers slette Huusholdning og aldeles derangerte Oeconomie, var vigtigt at hans Tiende og øvrige Embedsindkomster engang for alle bleve belagte med Sequester og satte under Administration hvorhos Amtmanden tilføiede, at han havde bragt i Erfaring, at Hr. Nørager ved sit huuslige Forfald, sin slette Oeconomie og³ sin almindelig bekiende Drikfældighed oftere var til Forargelse end til Mønster for sin Menighed.

Foranlediget af disse Bekendelser i Amtmand Lorentz Erklæring paalagde Kancelliet Biskoppen over Ribe Stift at afgive Betænkning om Hr. Nøragers Embedsforfald.

I denne Betænkning ytrede saavel Biskop Hertz, som Amtsprovst Tilemann, hvis Erklæring Biskoppen ligeledes havde indhentet, at det var alt for sandt, at Hr. Nørager mangan Gang har tilsidesat Ædruelighed, og som en Følge deraf ofte været forsømmelig, uordentlig og uefterrettelig. Amtsprovsten, der flere Gange havde truffet ham beskienket, havde ogsaa givet ham alvorlige Irettesættelser; men da disse

¹ Sagsnummeret er oplyst af RA, der har fundet sagen frem, Nederst på side 1, påført af Dan.Kan.1. Dep. V: 466/1647.

Hele afskedigelsessagen haves i fotokopi.

Dette dokument er på 7 sider, sat op i to spalter, så rettelser kan stå i venstre spalte. Dog fylder selve udkastet til reskriptet hele venstre spalte. på 1. side. Resten er den uddybende redegørelse af sagen. Jeg har kun skrevet den endelige ordlyd, ikke det overstregede.

? i parentes betyder at tydningen er usikker.

² concipere = lave et udkast (ODS). Udkastet er lig med reskriptet dat. 6. juni og med Tilemanns og biskoppens forslag.

³ sideskift til fol. 2

Rentekammeret. Hartkornsspecifikationer 1788¹.

(²Rigsarkivets titel:

”Rentekammeret. Sager uden for Kontorordningen og særligt stillede kontorer. Matrikuleringen. Hartkornsspecifikationer indsendt i H.T. Rentekammerordre af Juni - Juli 1788” (313).

Indhold i 313. 25:

Jylland. Lundenæs og Bøvling Amter. Riberhus. Købstæderne i Ribe Stift.³

Titelblad på protokollen for Bøvling Amt):

Specifikation

Paa det under Ringkiøbing Amtsstue i Bøvfling Amt paalagt contribuable Hartkorn (Grev?)⁴skabernes og Baroniernes Friheds Hartkorn iberegnet.”

Derefter: Hind Herred, Ulfborg Herred, Vandfuld Herred osv. Og herunder de enkelte sogne. I Vandfuld starter opgørelsen med Ramme.

¹ Kilde: Rigsarkivet.

² tekst i parentes er mit resume eller min kommentar

³ Er bl.a. i mikrofilm S13.079 (fortsat fra S13.078 og fortsætter måske i endnu en film, men jeg har kun set efter Vandborg).

⁴ ? i parentes betyder at tydingen er usikker

Rentekammeret. Hartkornsspecifikationer 1788¹.

(²Rigsarkivets titel:

”Rentekammeret. Sager uden for Kontorordningen og særligt stillede kontorer. Matrikuleringen. Hartkornsspecifikationer indsendt i H.T. Rentekammerordre af Juni - Juli 1788” (313).

Indhold i 313. 25:

Jylland. Lundenæs og Bøvling Amter. Riberhus. Købstæderne i Ribe Stift.³

Titelblad på protokollen for Bøvling Amt):

Specifikation

Paa det under Ringkiøbing Amtsstue i Bøvfling Amt paalagt contribuable Hartkorn (Grev?)⁴skabernes og Baroniernes Friheds Hartkorn iberegnet.”

Derefter: Hind Herred, Ulfborg Herred, Vandfuld Herred osv. Og herunder de enkelte sogne. I Vandfuld starter opgørelsen med Ramme.

¹ Kilde: Rigsarkivet.

² tekst i parentes er mit resume eller min kommentar

³ Er bl.a. i mikrofilm S13.079 (fortsat fra S13.078 og fortsætter måske i endnu en film, men jeg har kun set efter Vandborg).

⁴ ? i parentes betyder at tydingen er usikker

Bøvling amt. Vandfuld herred

Sogn		Ager og Eng Hartkorn	Mølleskyld	Inddeelt til Landlægder ⁵
		Td-skp-fj-al	Td-skp-fj-al	Td-skp-fj-al
Vandborg	1. Strande Bye A Gaardmænd N ^o 1 Christen Jensen Af Nørberg. Ditto Mand af No.2 Mogens Jensen No.3 Jens Pedersen Af Nørberg. Ditto Mand Ditto af Kirkeskyld i Nr. 4 Erich Andersen Fæster af	Selvejer Ryssensteens Gods Selvejer Ryssensteens Gods ligesaa Rammegaards Gods ovenmelte Christen Jensen	3-0-0-¼ 1-5-0-2 6-0-0-½ 5-0-0-0 1-5-0-2 0-2-1-1 3-0-0-¼	
	2 Dahlgaard A Gaardmænd: No.1 Poul Poulsen Nr.2 Christen Madsen B Huuse uden Hartkorn: No.1 Mads Nielsen Schou No.2 Maren Nielsens Datter Nr. 3 Jens Thomsen Ørum	Ryssensteens Gods Hører til Landlægderne ⁶ do do do do do do do do	4-1-1-0 4-1-1-0	7
	3 Munchsgaard A Gaardmænd No.1 Jens Jacobsen No.2 Niels Jensen B Huuse uden Hartkorn No.1 Christian Fuglsang No. 2 Anna Hammerum No. 3 Margrethe Kirchensgaard	Cabbel Gods Hører til Landlægderne do do do do do do do do	7-0-0-1½ 7-0-0-1½	

⁵ desuden er der 2 rubrikker mere: "Skovskyld" og "Inddeelt til Søelimeter", men der er ingen notater i dem

⁶ den bemærkning må være glemt ved Strande for de er talt med i opgørelsen af landlægder. Det gælder også ved senere ejendomme.

⁷ sideskift. Siderne er ikke paginerede

Sogn		Ager og Eng Hartkorn	Mølleskyld	Inddeelt til Landlægder
		Td-skp-fj-al	Td-skp-fj-al	Td-skp-fj-al
	4. Nørgaard A Gaardmænd No.1 Eskild Christensen No.2 Peder Poulsen B Huuse uden Hartkorn No.1 Peder Skræders Enke No.2 Kirsten Kronborg No..3 Jens Poulsen	Ryssensteens Gods Hører til Landlægderne do do do do do do do do	6-2-0-1½ 6-2-0-1½	
	5. Katkiær A Gaardmænd No.1 Niels Christensen No. 2 Jens Gregersen Ditto Mand Kirkeskyld	Selvejer ligeledes Rammegaards Gods	4-6-2-0 2-1-2-0 0-1-3-1	
	6. Raaberg A Gaardmænd No.1 Morten Jensen No.2 Morten Jensen	Selvejer ligeledes	3-6-3-0 2-0-0-0	
	7. Gaaskiær A Gaardmænd No.1 Jens Christensen No.2 Christen Jensen B Huuse uden Hartkorn No.1 Mette Kræmer	Ryssensteens Gods Hører til Landlægderne do do do do	6-0-2-1½ 6-0-2-1½	

Sogn		Ager og Eng Hartkorn	Mølleskyld	Inddeelt til Landlægder
		Td-skp-fj-al	Td-skp-fj-al	Td-skp-fj-al
	Eenlige Gaarde i Sognet			
	A Gamle			
	No.1 Vestergaard. Birkeskriver Varelmann	Rammegaards Gods		
	Ditto af Bergh	Ryssensteens Gods		
	No.2 Grydsbech. Birkedommer Lund	Selvejer		
	Ditto Mand Kirkeskyld	Rammegaards Gods		
	No.3 Ager. Niels Madsen	Ryssensteens Gods		
	No.4 Dragesboel. Peder Jensen	Rammegaards Gods		
	No.5 Blaabiery. Jens Sørensen	Ryssensteens Gods		
	No.6 Schrædergaard. Jacob Andersen	Fæster af Mad. Haulschou i Lemvig		8
	Bemelte Eenlige Gaarde i Sognet			
	No. 7 Mægbeck. Christen Andersen	Selvejer		
	Ditto Mand af	Ryssensteens Gods		
	Ditto Mand Kirkeskyld	Rammegaards Gods		
	No. 8 Gammelgaard. Christen Andersen	Selvejer		
	No. 9 Brendgaard. Jens Erichsen	Selvejer		
	No.10 Østergaard. Peder Andersen	Selvejer		
	No.11 Houdam. Mads Christensen	Henlagt til Fredags Prædiken		
	Ditto Mand Herligheds Hartkorn	Ryssensteens Gods		
	No. 12 Galtmose. Mads Olesen	ligesaa		
	No. 13 Nyegaard. Mads Clausen	Rammegaards Gods		
	Ditto Mand	Ryssensteens Gods		
	No.14 Muusholm. Capitain Trappaud	Selvejer		
	Ditto Mand Kirkeskyld	Rammegaards Gods		
	No.15 Fuglsang. Jens Pedersen	Selvejer		
	No. 16 Guldbery. Poul Olesen	Ligesaa		

⁸ sideskift

Sogn		Ager og Eng Hartkorn	Mølleskyld	Inddeelt til Landlægder
		Td-skp-fj-al	Td-skp-fj-al	Td-skp-fj-al
	No.17 Magaard. Jørgen Hiern	Ryssensteens Gods		
	Ditto Mand	Kirkeskyld Rammegaard Gods		
	No.18 Quistgaard. Niels Jensen	Ryssensteens Gods		
	No.19 Skidenggaard. Peder Nielsen	do		
	No.20 Damgaard. Peder Olesen	do		
	No.21 Kirkensgaard. Jens Pedersen	Rammegaards Gods		
	Ditto Mand	Ryssensteens Gods		
	No. 22 Kubstrup. Niels Nielsen	Ditto		
	Ditto Mand	Rammegaards Gods		
	No. 23 Flyvesgaard. Niels Jensen	Ryssensteens Gods		
	Ditto Mand	Kirkeskyld Rammegaards Gods		
	No. 24 Bruunsgaard. Christen Madsen	Ryssensteens Gods		
	No. 25 Schoumose. Julius Hansen	Cappel Gods		
	No. 26 Halgaard. Niels Thomsen	Ryssensteens Gods		
	Ditto Mand	Kirkeskyld Rammegaards Gods		
	No. 27 Mølgaard. Jens Pedersen	Ryssensteens Gods		
	Ditto Mand	Bondeskyld Rammegaards Gods		
	No.28 Vandborg Mølle Morten Michelsen	ligeledes	0-4-1-0	
	Ditto Mand	Niels Soedborg i Lemvig	0-4 1-0	

Sogn		Ager og Eng Hartkorn	Mølleskyld	Inddeelt til Landlægder
		Td-skp-fj-al	Td-skp-fj-al	Td-skp-fj-al
	Særlige Huuse i Sognet Uden Hartkorn No.1 Lars Hansen Bierg No.2 Peder Madsen No.3 Karen Nielsdatter Mægbeck No.4 Christen Christensen Galtmose No.5 Peder Nielsen No.6 Michel Poulsen Quistgaard No.7 Anders Katkiær Skidenggaard No.8 Niels Christensen Flyvesgaard No.9 Thomas Mølgaard i Skouhuuset No.10 Peder Pedersen (Kiuushuuset ?) Ditto Huuse hører alle til Landlæggerne	Ryssensteens Gods Birkedommer Lund Ryssensteens Gods ligesaa Muusholm Ryssensteens Gods do do do do		9
	Uden Præstegaarden bruges Kirkeskyld	Rammegaards Gods	0-2-2-2	
	Vandborg Sogns Summa		253-2-3-2½	1-0-2-0
				253-2-3-2½

⁹ sideskift

Alfabetisk fortegnelse over ejendomme

<i>Navn</i>	<i>Flere, nr.</i>	<i>Enlig, nr.</i>
Ager		3
Berg		1
Blaabierg		5
Brendgaard		9
Bruunsgaard		24
Dahlgaard	2	
Damgaard		20
Dragesboel		4
Flyvesgaard		23
Fuglsang		15
Galtmose		12
Gammelgaard		8
Grydsbech		2
Guldberg		16
Gaaskiær	7	
Halgaard		26
Houdam		11
Katkiær	5	
Kirkensgaard		21
Kubstrup		22
Munksgaard	3	
Muusholm		14
Mægbeck		7
Mølgaard		27
Maagaard		17
Nyegaard		13
Nørgaard	4	
Quistgaard		18
Præstegaarden		til sidst
Raaberg	6	
Skidenggaard		19
Skoumose		25
Skrædergaard		6
Strande	1	
Vandborg Mølle		28
Vestergaard		1
Østergaard		10

Gårde

Selveje	Dels selveje dels fæster under Rys. el. Ra.	Fæster under Ryssensteen el. Rammegaard	Fæster under Cappel	Fæster under andre
Strande: Mogens Jensen	Strande: Chr. Jensen. Jens Pedersen..			Strande: Erich Andersen
		Dahlgaard: Poul Poulsen Christen Madsen		
			Munksgaard. Jens Jacobsen Niels Jensen	
		Nørgaard. Eskild Chr. Peder Poulsen		
Katkiær: Niels Christens.	Katkiær. Jens Gregersen			
Raaberg: Morten Jensen Morten Jensen ¹⁰				
		Gaaskiær: Jens Christens. Christen Jensen		
		Vestergaard		
		Berg ¹¹		
	Grydsbech			
		Ager		
		Dragesboel		
		Blaabierg		
				Skrædergaard
	Mægbeck			
Gammelgaard ¹²				
Brendgaard				
Østergaard				
		(Houdam)		Houdam ¹³
		Galtmose		
		Nyegaard		
	Muusholm			
Fuglsang				
Guldberg				
		Maagaard		

¹⁰ dvs. at Morten Jensen ejer 2 gårde og i følge folketællingen lejer den ene ud til Jens Persen? Eller er der skrevet forkert navn?

¹¹ Fæstet af samme som Vestergaard dvs. Varelmann

¹² ejet af Christen Andersen Mægbeck

¹³ størsteparten af jorden ejes af præsteembedet

		Quistgaard		
		Skidenggaard		
		Damgaard		

Selveje	Dels selveje dels fæster under Rys. el. Ra.	Fæster under Ryssensteen el. Rammegaard	Fæster under Cappel	Fæster under andre
		Kirkensgaard		
		Kubstrup		
		Flyvesgaard		
		Bruunsgaard		
			Skoumose	
		Halgaard		
		Mølgaard		
		(Vandborg Mølle) ¹⁴		Vandborg Mølle
I alt 9	I alt 6	I alt 23	I alt 3	I alt 4

Huuse uden hartkorn

Fæster under Ryssensteen el. Rammegaard	Fæster under andre
ved Dahlgaard: 3	
	Ved Munksgaard, under Cappel 3
ved Nørgaard 3	
ved Gaaskiær 1	

Desuden de 10 enlige uden hartkorn

¹⁴ møllen betaler lige meget til de to ejere

Oversigt

Største samlede bebyggelse i Strande med 4 gårde
6 dobbeltgårde med i alt 10 huse uden hartkorn
28 enlige gårde. NB 27 numre da Bierg står sammen med Vestergaard (nr.1)
dvs. 44 gårde i alt
1 mølle
Præstegaarden: noget jord er i fæste under Rammegaard
10 enlige huse uden hartkorn

Ejerforhold:

Gårde:

9 er helt selvejere.
6 er delvise selvejere og fæstere under Rys/Ram.
30 er fæstere inkl. Møllen, dvs. 29 fæstegårde
23 er fæstere under Rys./Ram.
3 er fæstere under Cappel (Munksgaard nr.1 og 2 og Skoumose),
2 er fæstere under andre: en anden fæster (Erich Andersen i Strande) og hos en borger i Lemvig (Skræddergaard).
Desuden er Houdam dels ejet af Rys., dels af præsteembedet.
Vandborg Mølle er dels ejet af Rys., dels af borger i Lemvig

Vestergaard og Bjerg er fæstet af den samme (Varelmann)
Mægbeck (delvis selveje) og Gammelgaard (selveje) er ejet af den samme (Christen Andersen)

Huse:

De 15 ejes af Ryssensteen, 1 af birkedommer Lund, 1 af Muusholm og 3 af Cappel.

NB. Sammenholdt med folketællingen 1787:

Degneboligen og Dahl er ikke med i opgørelsen da det er privilegeret jord, ligesom størstedelen af præstegårdens er det.

Dvs. at der er 45 gårde, 1 præstegård, 1 degnebolig, 1 mølle.

Desuden 20 huse uden hartkorn. Husene er ikke sammenlignet med afbygger/inderste i folketællingen.

”Særlige Huuse i Sognet uden Hartkorn” er ikke ført ind i *Ejendomsudviklingen*, de andre ejendomme er.